

athāṣṭavimsāṁ pūraṇam

ambikā-vana-gamana-samvidhānam

[1] atha pratyahavat prabhāta-bhāsamānāyām sabhāyām svāvasara-jāta-prasaraḥ
snigdhakaṇṭhaḥ sotkaṇṭham āha sma— madhukaṇṭha śrūyatām anantaram hari-
caritam |

[2] tataḥ sarvānanda-varṣe harer navame varṣe parutnād apy adhikatayā yatnād
aiṣamastye sāmastyena kṛta-vistāre giri-yajña-sāre nirvṛtte māsa-katipaye ca vṛtte
vilakṣaṇa-lakṣaṇā śiva-kṣaṇadātipracuram jana-samājam ājahāra | kintu prāyaśo
yaśodhanādikām anayā sāmānādhikaraṇyād ambikāraṇyāya samam ambikā-pati-
pūjanārtham janā varṣam varṣam prati saharṣam gacchanti | yacchanti ca vividhāni
dhanāni kimuta tasyām yogaviśeṣād asamāyām samāyām | yatra kutūhalāvakanādi-
līlā-kallolinī-kallola-lola-śrī-gopāla-cālita-cittā gopālāḥ | kim bahunā, gopāla-kṣiti-
pāla-caraṇās ca tad-yātrā-sprhā-pātratām avāpuḥ |

[3] samicerire ca te cireṇa mahārambha-sambhāra-bhāra-hāra-viśaṅkaṭa-vāra-
niḥsāraṇayā | tatra janair nānā-sāmagrīr agarhya-vahyānaḍuhas cānāmsi vāhayantaḥ
kolāhala-kutūhalam anvabhuvanś ca |

[4] yatra putrānurāga-parimala-nirmala-pātrī vraja-dharitrī kṣiti-pālayitrī nānā-gopa-
kalatrāṇām sukha-satrāyamāṇatayā taiḥ saha satra-yātrām cakāra | kim bahunā, go-
gokula-pālana-kṛte kṛtehānupanandābhinandādīn ṛte sarva eva parva-pūrvam calanti
sma | yatra lālya-bhāvataḥ saṁnanda-nandanāv agrajam anuvrajataḥ sma lālaka-bhāvāt
taj-janmānam anu ca |

[5] tatra viśeṣatas tu—

mukha-kamala-virājan-nātya-dṛk-khañjaritā
stana-kanakaja-kumbha-bhrāji-patrāvalikā |
caraṇa-sarasijāṇām hamsaka-svāna-ramyā
vraja-nija-mahilālī tatra bhavyam babhāra ||1||

tataś ca—

na param cākṣuṣam āsit tad-vraja-jana-calanam vidūrataḥ kintu |
śakata-ghaṭātanānād vādād apy andha-vedyam ca ||2||

surāṇām nṛṇām ca pratipada-bahūbhāva-mayatām
sa-vādyair gitādyaiḥ saha kusuma-varṣair jaya-ravaiḥ |
mukundālokāya prathita-pathikālī-śavalanaiḥ

samantāt saṅghaṭṭair abhiyayur amī āmbika-vanam ||3||

tatra ca—

bhrātrā satrā haris tatrāruhya kambali-vāhyakam |
vicitra-mitra-gantrīṇām vṛtam pṛtanayāyayau ||4||

kadācid unnataṁ tatra śakaṭam ghaṭayan pṛthak |
abhīṣṭam draṣṭum utkaṅṭhī sa sma suṣṭhu pratiṣṭhate ||5||

sakhi-bala-balavān vihāra-caryām
pathi vidadhat-kutukam ca lokamānaḥ |
muhur upacaritaḥ svayam jananyā
bakaripur āmbika-kānanam viveśa ||6||

tatra ca—

jaṅghālās te lakṣaśo loka-saṅghās
tīrtham yātāḥ kṛṣṇam āpuś ca daivāt |
tṛṣṇā-dīnāḥ pāthasas tat-prayātāḥ
saudhīm yadvad vṛṣṭim ante labhante ||7||

[6] tasminn idam adbhutam udbhūtam abhūt—

utphulla-netra-kamalam pulaka-prasāra-
śaivālam aśru-milad-ūrmi-jana-pravāhaḥ |
ākramya setum adhigamya suramya-kṛṣṇa-
śobhā-mahāmbudhim agāj jalatām apīha ||8||

[7] tataś cābhikhyā-mātrataḥ kṛta-sarva-vaśībhāvasya tasya tad-āsecanaka-rūpa-
nirūpaṇāt paśya paśyety evāsmiṁ paśyati loke kathamcit kṛta-nivāraṇe ca tasmin
kolāhala-kāraṇe vraja-vāsi-janaḥ sarva eva yathāyatham āvāsam āsāsāda |

[8] āsādyā ca purohita-hita-sahitatayā kṛta-snāna-dāna-vyāpāre śrī-vrajarāja-
virājamāna-samāja-vāre kutukatas tairthika-sārtha-darśanārtham snātānuliptatā-dīptaḥ
sakhi-rāmārāma-ramaṇaḥ kamana-kamala-locanas tatra tatra bhramaṇa-kramam
ācacāra | yatra nānā-deśa-janānām veśa-niveśa-nirveśa-saṁveśa-bhāṣābhiniveśa-kriyā-
viniveśa-viśeṣān anubhūya bahula-kutūhalam ākalayām babhūva |

[9] yatra ca kṛṣṇam paśya rāmam paśya śrīdāmānam paśyety amī paśyantaḥ kolāhalam
bamhayām āsuḥ |

[10] yatra ca tadīya-vṛndāni govindīya-sundaratā-maranda-vinisyandam amandaṁ
nayana-rasanayā rasayanti | mohātiśayavanti vihita-hita-sarvasvātma-nivedanam sāsra-
namra-kamra-vadanam sadana-sadanād asīdanti ca samjitañjalitayā tasthuḥ |

[11] śrī-kṛṣṇas tu tad aṅgīkṛtyāpi śīla-vṛṭtyā tadīya-sneham sāṅgīkurvan madīyā eva

bhavad-bhavadīyārthā mat-pratyarpaṇataḥ pratisvam yathā-niṣṭham avatiṣṭhantām iti
santoṣayan kramaśo nijāśramam evāśramam ājagāma |

[12] āgamyā ca sāyantānam aśanam saṅgatyā mātur mānasam ānandena vitatya
praśasta-vastra-mālāmkāra-sāraṁ parikṛtya sakhibhir ātmānam parivṛtya sarva-
bhāgavata-śiva-pradasya bhāgavata-paramparā-parama-guroḥ śivasya varivasyāyām
śiva-rātri-yātribhiḥ pitrādibhir ekāgratayā sva-maṅgala-kṛte kṛta-jāgaram svīya-
parakīya-rājakīya-janakīya-bahala-kolāhala-prakāram śivāgāram anu nānā-vidyā-
vismāyatatayā vidyamānān saṁpaśyati sma |

sarve vrajajanās tatra kalpa-vṛkṣa-samā babhuḥ |
adhideva ivādīpyad dhanyaḥ parjanya-nandanah ||9||

[13] prabhāte ca prabhāte vadānyatā-pracārāhrta-viprādīnām aḅeṇya-gaṇāya guṇa-
guṇitānnādi-dānataḥ saṁmānataś ca vitānita-yaśasi śrī-vrajarāja-sadasi teṣu tat-tīrtha-
yātri-śateṣu ca cira-paricita-caravat parama-prīti-sphītībhāvāna-nītitaḥ katham api
prasthāpitesu tasyām amāvasyāyām tāsminn eva vraja-vasatibhiḥ saha pitṛbhyām
lālitaḥ sa harir vāsateyīm uvāsa |

[14] tataḥ sā ca rātrir yātrika-jana-prācurya-pūryamāṇā nāsīd iti kolāhalāpagameṇa
hyastana-jāgara-klamena ca suptiḥ sarvataś ca nirbharam evāvīrbhavati sma |

[15] yatra danujāmitras tu vrīḍataḥ kriḍataś ca kimcid dūragataḥ sakhi-jana-janita-
sukham nidrāyate sma |

[16] atha tasyām niśi diśi diśy api darśita-tamasī rahita-dantagaraḥ kaścij jarada-
jagaraḥ sarpaḥ sarpan vrajarāja-caraṇa-rājīvaṁ nijagāra |

[17] tena ca vīryavattayā nigīryamāṇe caraṇe śaraṇecchur vraja-dharaṇīśaḥ santata-
kṛṣṇa-sphūrṭi-pūrṭi-pracita-cittatayā jāgrad eva kṛṣṇam uddīśya cukrośa | yathā—

kṛṣṇa kṛṣṇa bata kṛṣṇa kṛṣṇa he
tāta mām ajagaro graseta kim |
ity asau smarāṇatas tanūjanes
tasya moha-maya-bhāvam ayayau ||10||

[18] atha tat-pārśva-vartinaḥ sūra-cakra-vartinaś candra-hāsam ādāya samutthitāś
candramasam grasamānam rāhum iva bāhu-śālinas tam paśyantaḥ pravarthitā vyarthī-
bhūta-tat-prahāra-prayāsās tad-upāyāntaram apaśyantaś ca vyagrataḥ kvathitāḥ
śārārubhir jvalad-agrodagra-dārubhir jaghnuḥ |

[19] tathāpy atyajati tatrājagare prathama-śabdād eva jāgrad-vrajarāja-tanūjaḥ sura-
gaja-rāja iva dhāvams tarhy evājagāma |

[20] āgacchataś ca tasya sa dīrghatara-dīrgha-prṣṭhaḥ puccham anu vāṭa-ghaṭita-nyāyena caraṇa-pallava-sprṣṭatām prāpa |

[21] tat-sprṣṭaś cāyam visrṣṭa-tac-caraṇaḥ svayam akasmāt sarpākārād utsarpan vapur antaram antareṇa vidyādharākāram dhārayati sma |

[22] tat-kara-pallava-sprṣṭa-caraṇāḥ śrī-vraja-rāja-caraṇāś ca yathāvad virājamānatām āpuḥ |

[23] tataḥ sāścaryam kṛtāvalokeṣu sarva-lokeṣu sudarśana-nāma-dharaḥ sa tu vidyādharma-caraḥ punar-labdha-svarūpa-varas taṁ praśaṁsan sva-śāpa-vṛttāntaṁ śaṁsams tadyām kṣamām āśaṁsams tad-anujñataḥ svādhiṣṭhānam eva pratiṣṭhate sma |

[24] ye pūrvam tatrāpatrapām apahāya śrī-vraja-patipatnī-prabhṛtayaḥ kula-strī-janāḥ kim utānye saṁsrjyamānatayānusṛtya kṛtya-mūḍhatām anubabhūvuḥ |

[25] samprati tu te yathāyatham mithaḥ samupagūḍhāḥ kevala-mūḍha-rodanā babhūvuḥ |

yathā tātam kṛṣṇaś ca rāmaś ca kṛṣṇam rāmam ca mātaraḥ |
mātṛś cānyāstathānyo'nyam anye śiśliṣur unmadāḥ ||11||

[26] tad evam kṛta-kṣapaṇāyām kṣapāyām tat-kṣaṇam eva tūrṇa-gamana-manasaḥ samam anaḥ-samūham ārohayantaś cira-gantavyam panthānam antikam ivātikrāntavantaḥ prāptavantaś ca nija-vrajam |

[27] yatropanandādayaḥ sa-nandanam sahaja-mātram śrīman-nanda-rājam anavadya-vādyā-gīta-parīta-veda-ghoṣānugata-sarva-ghoṣā yathāyatham saṁsajya nīrājya ca vrajopavanam āvāsyā snapanādibhir upāsyā ca tatraiva nija-gr̥ha-janam prāpayya pākam samāpayya ca sarvān eva sambhojya sukhena saṁyojya ca vartma-vārtām saṁpṛcchya harṣa-dharṣādikam saṁpṛcchya ca sva-sva-vasatim anu vasatīm vāsayām āsuḥ |

[28] atha samāpanam āha—

īdṛśas te vrajādhiśa putras citrayaśāḥ śaśī |
yad-aṅghri-nakhara-jyotsnā tamaḥ sarvam anīnaśat ||12||

iti śrī-gopāla-campūm anv
ambikā-vana-gamana-saṁvidhānam nāma
aṣṭavimśam pūraṇam
||28||